Національні інтереси України
2(19) 2026
ISSN 3041-1793 Online
УДК 351.86:343.341:355.01(470:477)
https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-2(19)-189-201

Дручек Олена Василівна кандидатка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, м. Київ, https://orcid.org/0000-0002-7460-8137

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ ПОНЯТЬ ТЕРОРИЗМУ, ДЕРЖАВНОГО ТЕРОРИЗМУ, ТЕРОРИСТИЧНИХ ПРАКТИК В КОНТЕКСТІ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті, на основі існуючих підходів до поняття терору, розкрито сутність та співвідношення понять «тероризм», «терористичні практики», «державний тероризм». Доведено, що поняття терору, як форми репресій, пов'язане, передовсім, із способами та методами здійснення внутрішньої політики за умов недемократичного політичного режиму, а поняття тероризму, як суспільно небезпечних діянь, змістом яких є грубе і беззмістовне використання сили, створення атмосфери страху з метою досягнення певних цілей – із діями держав чи інших суб'єктів на зовнішньополітичній арені.

Систематизовано підходи до ознак тероризму, сформовано їх перелік, виділено та розкрито сутність найсуттєвіших обов'язкових ознак тероризму, таких як: реалізація методом грубого і беззмістовного насильства; наявність певної, як правило, політичної, мети; намір викликати і використати у своїх цілях суспільний страх і соціальний резонанс.

Обґрунтовано та запропоновано розуміння терористичних практик як сталих або повторюваних дій, способів чи методів діяльності держави, організації чи політичної сили, які полягають у систематичному застосуванні або погрозі застосування насильницьких, незаконних дій, і які спрямовані на залякування населення з метою впливу на політичні рішення, поведінку іншої держави або суспільства.

Доведено, що тероризм є категорією, що має кримінально-правовий та віктимологічний характер і використовується, переважно, для визначення складу злочину. Терористичні практики є категорією соціально-політичного характеру, використовується, здебільшого, для характеристики конкретних механізмів масового терору. У випадку реалізації терористичних методів і практик як інструменту зовнішньої політики вони об'єктивують поняття державного тероризму або ж політики державного тероризму.

Установлено, що попри відсутність у міжнародному праві юридично закріплених термінів «державний тероризм» чи «політика державного

ISSN 3041-1793 Online

тероризму», існує перелік дій, які за умов їх системності і масштабності можуть розглядатися як прояви державного тероризму. Зокрема, це: воєнні злочини; злочини проти людяності; геноцид; ведення агресивної війни. У більшості випадків умовою реалізації таких злочинів, їх «політичним тлом», є агресія чи агресивна війна.

Проаналізовано загальну тактику дій російської федерації у війні проти України та доведено, що російська агресія проти України є відкрито терористичною. Терористичні практики росії в Україні є системними, масштабними, спрямованими проти мирного населення, і мають на меті створення атмосфери страху і морально-психологічного виснаження. Зазначене корелюється із класичним розумінням тероризму як насильства, спрямованого на досягнення політичного ефекту шляхом залякування.

Доведено, що розв'язана росією війна проти України є не лише фактом агресії як міжнародно-правового злочину, а фактом реалізації росією політики державного тероризму. Зазначені дії російської федерації слід розцінювати як посягання на міжнародний мир і безпеку, а саму російську федерацію – як державу-агресорку і державу-терористку.

Ключові слова: тероризм, боротьба з тероризмом, протидія тероризму, загрози, терористичні практики, державний тероризм, безпека, забезпечення безпеки, агресія, війна росії проти України.

Druchek Olena candidate of legal sciences, associate professor, professor of the Department of Legal Support and Law Enforcement, Faculty of State Security of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Kyiv, https://orcid.org/0000-0002-7460-8137.

TRANSFORMATION OF THE CONTENT OF THE CONCEPTS OF TERRORISM, STATE TERRORISM, TERRORIST PRACTICES IN THE CONTEXT OF RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Abstract. Based on existing approaches to the concept of terror, the article reveals the essence and correlation of the concepts of "terrorism," "terrorist practices," and "state terrorism." It is proven that the concept of terror as a form of repression is primarily associated with the means and methods of implementing domestic policy under undemocratic political regimes, while the concept of terrorism, as socially dangerous acts involving the gross and meaningless use of force and the creation of an atmosphere of fear in order to achieve certain goals, is associated with the actions of states or other actors in the foreign policy arena.

Approaches to the characteristics of terrorism have been systematized, a list of them has been compiled, and the essence of the most significant mandatory characteristics of terrorism has been identified and revealed, such as: implementation through crude and meaningless violence; the presence of a specific,

ISSN 3041-1793 Online

usually political, goal; the intention to provoke and exploit public fear and social resonance for one's own purposes.

An understanding of terrorist practices as consistent or repeated actions, methods, or means of activity by a state, organization, or political force, consisting of the systematic use or threat of use of violent, illegal actions aimed at intimidating the population in order to influence political decisions or the behavior of another state or society, has been substantiated and proposed.

It has been proven that terrorism is a category of a criminal law and victimological nature and is used primarily to define the elements of a crime. Terrorist practices are a category of a socio-political nature, used mainly to characterize specific mechanisms of mass terror. When terrorist methods and practices are used as a foreign policy tool, they objectify the concept of state terrorism or the policy of state terrorism.

It has been established that despite the absence of legally established terms such as “state terrorism” or “policy of state terrorism” in international law, there is a list of actions which, given their systematic nature and scale, can be considered manifestations of state terrorism. These include war crimes, crimes against humanity, genocide, and waging aggressive war. In most cases, the condition for the commission of such crimes, their “political background,” is aggression or aggressive war. The general tactics of the Russian Federation in the war against Ukraine have been analyzed, and it has been proven that Russian aggression against Ukraine is openly terrorist in nature. Russia's terrorist practices in Ukraine are systematic, large-scale, directed against the civilian population, and aimed at creating an atmosphere of fear and moral and psychological exhaustion. This correlates with the classic understanding of terrorism as violence aimed at achieving a political effect through intimidation.

It has been proven that Russia's war against Ukraine is not only an act of aggression as an international crime, but also an act of state terrorism by Russia. These actions by the Russian Federation should be regarded as an attack on international peace and security, and the Russian Federation itself should be regarded as an aggressor state and a terrorist state.

Keywords: terrorism, counterterrorism, countering terrorism, threats, terrorist practices, state terrorism, security, ensuring security, aggression, russia's war against Ukraine.

Постановка проблеми. Тероризм є одним з найбільш руйнівних явищ, що негативно впливають на життя суспільства. Практика та ідеологія світового тероризму, яка в останні десятиліття набула загрозливих масштабів, становить серйозну загрозу для національної безпеки кожної держави та світового правопорядку у цілому. Тому боротьба з тероризмом та протидія терористичним загрозам розглядається як одне із найважливіших завдань для урядів, спеціалізованих органів держав, міжнародних структур.

ISSN 3041-1793 Online

Особливого, екзистенційного характеру протидія тероризму має для України, яка з 2014 року, у зв'язку з початком збройної агресії росії, змушена була розпочати безпрецедентну за масштабами та методами антитерористичну операцію. Незважаючи на усі зусилля, у лютому 2022 року російська збройна агресія переросла у повноцінну, найбільшу для повоєнної Європи, війну.

Фаховий аналіз особливостей російсько-української війни дозволяє зробити висновок про те, що держава-агресорка росія все далі відходить від усталених уявлень про сучасний збройний конфлікт, і все масштабніше використовує проти України політику тотального терору, який постійно інтенсифікується, набуває нових рис та системності.

Нещодавні події осені-зими 2025-2026 року, змістом яких є цілеспрямовані, системні і масовані, здійснені з метою організації «холодомору», ракетно-дронові удари росії по енергетичних об'єктах України, свідчить, що за ступенем руйнувань та жорстокості російський тероризм щодо України є безпрецедентним.

Терористичний характер війни росії проти України має прояв не тільки і не скільки у факті незаконного застосування сили, а, насамперед, у способах, цілях, та системності насильства, що, у поєднанні із створенням обстановки страху і залякування, відповідає ознакам тероризму як соціально-правового явища. Така терористична практика є спробою підриву не тільки державного суверенітету України, а й таких фундаментальних явищ, як світовий правопорядок та колективна безпека.

Наразі маємо ситуацію, коли росія, будучи членом Ради безпеки ООН, демонстративно реалізує тероризм у якості своєї державної політики. А, отже, це означає, що національна безпека будь-якої держави може стати для росії об'єктом цілеспрямованого посягання. Усе це, з урахуванням контексту триваючої дванадцять років війни росії проти України, свідчить про глибоку деформацію існуючих підходів до правового виміру тероризму, терористичних практик, державного тероризму, і вказує на необхідність удосконалення як механізмів відповідальності за тероризм на міжнародному рівні, так і моделей протидії тероризму на національному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані із тероризмом, ґрунтовно розробляли Антипенко В.Ф., Деменко В.Д., Ємельянов В.П., Крутов В.В., Леонов Б.Д., Мокляк В.В., Семенюк О.Г., Кубальський В.Н., Рижов І.М. та ін. Важливі аспекти організації протидії тероризму в Україні і світі наразі досліджують І.М. Гриненко [1], Г. П. Жаровська [2], Б.Д. Леонов [3], С.М. Поліщук [4], О. С. Попович [5], І.Р. Серкевич [6], І.В. Ткачов [7], М. П. Требін [8] та ін.

Водночас, явище тероризму постійно трансформується, змін зазнають його форми і методи, способи організації, цільова направленість та інші складові, а нові суспільно-політичні реалії, такі, як війна в Україні, обумовлюють небезпеку появи нових терористичних загроз.

ISSN 3041-1793 Online

Усі дванадцять років героїчного протистояння російській збройній агресії Україна, на жаль, залишається полігоном для реалізації все більш жорстоких і цинічних терористичних практик з боку росії, а в охопленому війною українському суспільстві зароджуються явища, що мають радикальний характер, і тому можуть розглядатися як потенційні терористичні загрози.

Зазначене актуалізує необхідність поглибленого аналізу понять «тероризм», «терористичні практики», «державний тероризм», дослідження їх сутності, а також розкриття терористичного характеру дій, які реалізує держава-агресорка росія в ході організованої нею проти України війни.

Отримані результати, на нашу думку, мають сприяти удосконаленню концепту антитерористичної політики України, розробці нових напрямів у забезпеченні національної безпеки.

Метою статті є аналіз існуючих підходів до понять тероризму, терористичних практик, державного тероризму; обґрунтування терористичного характеру російської збройної агресії проти України.

Виклад основного матеріалу. Етимологія поняття «державний тероризм» пов'язана із терміном «терор» (з лат. terror – страх, жах), що згідно зі Словником сучасної української мови означає: 1) найгострішу форму боротьби проти політичних і класових супротивників із застосуванням насильства аж до фізичного знищення; 2) надмірну жорстокість стосовно будь-кого; 3) залякування [9].

У правовій доктрині терор розглядається як ключова ознака злочину тероризму – дій, спрямованих на залякування певної організованої або неорганізованої спільноти з метою домогтися очікуваного результату. Як правило, поняття «терор» пов'язують із діями держави, а «тероризм» – із діями недержавних організацій або окремих осіб. Такий поділ визначає головний зміст відповідного явища: у терорі – це репресії, у тероризмі – терористичні акти.

Незважаючи на те, що тероризм у системі сучасного міжнародного права визнається міжнародним злочином, і цей принцип відображено у багатьох міжнародно-правових актах, у жодному з них немає чітко вираженого визначення тероризму, що дало би змогу відрізнити зазначене діяння від інших міжнародних злочинів. На рівні ООН чи регіональних міжнародних організацій на сьогодні також не досягнуто домовленостей щодо універсальної дефініції тероризму. Аналогічна ситуація спостерігається і в багатьох національних системах права. А у правничій літературі існує понад сто визначень тероризму.

Проте, у межах національної правової системи ситуація відрізняється. Зокрема, в ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [10] закріплено визначення поняття *тероризму* як суспільно небезпечної діяльності, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та

ISSN 3041-1793 Online
органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей; поняття *міжнародного тероризму* як здійснення у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно небезпечних насильницьких діянь, пов'язаних з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження; поняття *держави-терориста* як держави, яка відкрито, з використанням власних збройних сил, інших збройних формувань, або приховано, з використанням збройних формувань, що діють від імені та (або) в інтересах такої держави, вчиняє терористичні акти, акти міжнародного тероризму, а також інших важливих для розкриття проблеми, понять і категорій.

У науково-доктринальній сфері до цього часу залишається невирішеним питання трактування сутнісних ознак тероризму. Причиною зазначеного, вочевидь, є його багатовимірна природа. Так, тероризм розглядають як: а) суспільно-політичне явище; б)злочин; в) вид протиправної діяльності; г) прояв радикалізації суспільства; ґ)метод досягнення політичних цілей; д) спосіб здійснення державної політики; е)об'єкт криміналістичної протидії тощо. Проте, найчастіше сутність тероризму розкривають у контексті кримінальної чи міжнародно-правової відповідальності, тобто, визнаючи його кримінально-протиправним караним діяння – злочином.

Для розкриття сутності будь-якого поняття чи явища важливим є виділення його сутнісних ознак – певних властивостей (характеристик), без яких воно не може бути виділене як окремий предмет об'єктивного світу. Розкриття ознак тероризму, на нашу думку, сприятиме більш чіткому, об'єктивному розумінню сутності зазначеного поняття, його відмежування від схожих понять і категорій. Однак, як свідчить аналіз літератури [8, 11, 12, 13], усталеного підходу до ознак тероризму поки що не вироблено. Узагальнюючи наявні результати, до найбільш суттєвих ознак тероризму пропонуємо відносити: а) об'єктивацію у формі організованого, ідеологічно обґрунтованого, систематичного насильства, сили або загрози застосування сили; б) протиправний, злочинний, суспільно-небезпечний характер; в) наявність суспільно-значущої мети (політичної, ідеологічної, військової тощо); г) умисний, публічний, демонстративний характер; ґ) наявність прямого («віктимно невинні» жертви) і непрямого (суб'єкт, від якого очікується потрібна реакція) об'єктів впливу; д) реалізацію у вигляді дій, що призводять до беззмістовної гибелі людей, знищення матеріальних чи культурних цінностей, гуманітарних чи екологічних катастроф тощо; е) націленість на

ISSN 3041-1793 Online

соціальний резонанс; є) прагнення до ефекту дестабілізації та невротизації суспільства; ж) створення та використання атмосфери страху.

Попри те, що будь-який прояв тероризму характеризується комплексом зазначених ознак, все ж ключовими ознаками вважаємо: а) реалізацію методом насильства; б) наявність певної мети; в) намір викликати у суспільстві страх і соціальний резонанс.

На справедливу думку М. Требіна, для насильства, як обов'язкової складової тероризму, характерними є дві форми прояву: відкрита і латентна. На думку науковця, «явний елемент насильства пов'язаний із здійсненням безпосередніх терористичних актів, унаслідок яких гинуть люди, руйнуються будинки, вибухають літаки, потяги тощо. Латентний же елемент пов'язаний з тим, що терористичний акт запускає певні механізми, які змушують людей робити те, що вимагають терористи, впливають на державні структури з метою реалізації цих вимог, створюють у суспільстві атмосферу страху та безвиході» [8, с. 88].

Вважаємо, що такий підхід до насильства як основної складової тероризму дозволяє краще розкрити суспільну небезпеку зазначеного явища, а також акцентувати на його багатовимірності: явний компонент насильства (репресії і фізичне знищення) спричиняє безпосередню шкоду; латентний компонент (атмосфера страху та безвиході), спричиняє моральну шкоду.

Вище зазначалося, що російська агресія проти України з самого початку носить відкрито терористичний характер. Системне і масштабне використання росією терористичних методів і засобів дозволяє стверджувати про реалізацію нею *практик терору* або *політики державного тероризму*. Попри те, що зазначені дії міжнародне право прямо забороняє, насправді вони складають суттєвий арсенал російської збройної агресії.

Обгранковуючи відмінність між поняттям «агресія», «тероризм», «терористичні практики», «державний тероризм», зазначимо, що відповідно до ст. 1 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року, «агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або будь-яким іншим способом, несумісним зі Статутом ООН» [14]. Ст. 3 цієї ж Резолюції містить нормативне уточнення, що актами агресії, незалежно від оголошення війни, є: а) вторгнення або напад збройних сил однієї держави на територію іншої; б) військова окупація або анексія території; в) бомбардування; г) блокада портів або узбережжя; ґ)напад на збройні сили іншої держави; д) використання нерегулярних збройних формувань, найманців або збройних груп, які діють від імені чи під контролем держави.

Терміно-поняття «терористичні практики» («практики терору») не є нормативно закріпленим, і зустрічається, здебільшого, у науковому обігу або на рівні доктрини. Пропонуємо під ним розуміти сталі або повторювані дії, способи чи методи діяльності, що походять від держави, організації чи

ISSN 3041-1793 Online

політичної сили, і полягають у систематичному застосуванні або погрозі застосування насильницьких, незаконних дій, та які спрямовані на залякування населення з метою впливу на політичні рішення, поведінку іншої держави або суспільства. До індивідуальних ознак зазначеного поняття пропонуємо відносити: а) системність, повторюваність дій (що дає підстави вважати їх саме практиками, а не одиничними актами) та б) масовий, масштабний характер. Окремо виділимо ознаки, які розкривають спільність терористичних практик з тероризмом який є родовим поняттям. Вважаємо, що такими об'єднуючими ознаками є: в) використання насильства чи погрози насильством; в) спрямованість на віктимно невинуватих жертв; г) публічний ефект; ґ) атмосфера залякування. Зазначене обумовлює висновок: поняття «тероризм» належить до категорій, що мають кримінально-правовий та віктимологічний характер, та використовується, здебільшого, для визначення складу злочину; поняття «терористичні практики» належить до категорій, які мають соціально-політичний характер, та використовується, здебільшого, для характеристики конкретних механізмів масового терору.

Крім того, якщо терористичні практики, як правило, реалізовуються як інструмент внутрішньої політики у межах своєї країни, і тоді йдеться про *режим терору*. Якщо терористичні практики реалізуються як інструмент зовнішньої політики поза межами своєї країни, то найчастіше йдеться про *державний тероризм* чи *політику державного тероризму*. Як зовнішньополітична практика, державний тероризм, попри міжнародно-правові осуд і заборону, може використовуватися окремим державами, що у цьому випадку є державою-терористом, у якості інструмент тиску чи складової збройної агресії проти іншої держави. Саме таку політику реалізує наразі держава-терорист росія у своїй збройній агресії проти України.

Як і стосовно тероризму, у міжнародному праві не існує юридично закріплених термінів «державний тероризм» чи «політика державного тероризму». Проте, на доктринальному рівні існує певний перелік дій, які за умов їх системності і масштабності можуть розглядатися як прояви державного тероризму. Зокрема, такими діями є: воєнні злочини; злочини проти людяності; геноцид; ведення агресивної війни. У більшості випадків умовою реалізації таких злочинів, їх «політичним тлом», є агресія чи агресивна війна.

Враховуючи зазначене, під політикою державного тероризму пропонуємо розуміти системну, цілеспрямовану діяльність держави чи/або її органів, яка полягає у застосуванні насильства, погроз насильством, створенні атмосфери страху серед цивільного населення з метою примусу, залякування або підкорення, і яка реалізується, здебільшого, у зовнішньополітичній сфері для досягнення своїх цілей, поза або всупереч норм міжнародного права.

Підкреслюючи виділені характеристики, наголосимо, що терористичні акти щодо України з боку росії здійснюються цілеспрямовано, системно і масштабно, і є невід'ємною складовою її збройної агресії. Такі дії плануються

ISSN 3041-1793 Online

і реалізуються не тільки для того, щоб подолати збройний опір України, а і для того, щоб створити в українському суспільстві атмосферу постійного страху і психологічного виснаження, підірвати його соціальну стійкість, зламати волю до перемоги. Зазначена мета повністю корелюється із класичним розумінням тероризму як насильства, спрямованого на досягнення політичного ефекту шляхом залякування.

Акцентуючи на відсутності у системі міжнародного та національного права окремого складу злочину державного тероризму, наголосимо, що такий описовий термін використовується у текстах багатьох правових документів і заяв з метою узагальнення дій *держави-терориста.* А визначення держави-терориста закріплено у ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» [10].

Обґрунтовуючи терористичну складову російської збройної агресії у війні проти України, наголосимо, що для цієї війни властивий не військово «класичний», а нетипово терористичний характер. Незважаючи на те, у системі міжнародного права війна заборонена, у військово-оборонних доктринах більшості країн переважає концепція не новітньої («гібридної», «комбінованої», «модернової», «технологічної» тощо), а усталеної «державо-центричної» моделі війни, з такими її класичними елементами, як офіційний характер; використання регулярних збройних сил; чітко визначеною лінією фронту; контролю над територією; обороною і наступом як основними формами бойових дій; формальним дотриманням норм міжнародного гуманітарного права тощо. Проте, у війні росії проти України, замість зазначеної моделі ворог використовує модель терористичної війни, яка спрямована, здебільшого, проти мирного населення і ведеться з використанням засобів терору. Такими засобами, зокрема, є: а) цілеспрямоване збройне насильство проти цивільного населення та об'єктів у вигляді масованих ударів по житловій забудові, медичних та освітніх закладах, об'єктах критичної інфраструктури, енергетичних об'єктах, що умовах зими носить особливо людожерський характер; б) ігнорування принципу розмежування між комбатантами і некомбатантами, використання проти останніх збройного насильства як засобу покарання; в) демонстративне ведення кампанії пропаганди показового насильства, з метою створення атмосфери страху та несприятливого психологічного тиску; г) свідоме порушення стандартів окупаційного режиму, реалізація терористичних практик масових убивств, викрадень, катувань, переслідувань, запровадження фільтраційних процедур тощо.

Беручи до уваги зазначене, з урахуванням мети дослідження, приходимо до висновку, що розв'язана росією війна проти України є не лише фактом агресії як міжнародно-правового злочину, а фактом реалізації росією політики державного тероризму. Зазначені дії російської федерації слід розцінювати як посягання на міжнародний мир і безпеку, а саму російську федерацію – як державу-агресорку і державу-терористку.

ISSN 3041-1793 Online

Вивчення особливостей російсько-української війни в контексті обґрунтованих підходів до понять тероризму, терористичних практик, державного тероризму дозволяє зробити висновок про те, що держава-агресорка росія все далі відходить від усталених уявлень про сучасний збройний конфлікт, і все масштабніше використовує проти України політику тотального терору, який постійно інтенсифікується, набуває нових рис та системності.

Перспективними напрямами удосконалення теоретико-методологічних засад та практики протидії тероризму, зокрема, в умовах російсько-української війни, вважаємо подальше здійснення теоретичних досліджень; удосконалення антитерористичного законодавства; оновлення моделі взаємодії спеціальних служб, Сил оборони та правоохоронних органів з питань запобігання і протидії тероризму, зокрема, шляхом виявлення та нейтралізації джерел та передумов тероризму.

Висновки. У статті, на основі вивчення результатів новітніх досліджень, нормативних джерел та соціально-політичної практики, обґрунтовано та доведено, що:

1. Поняття терор, як форма репресій, пов’язане, передовсім, із способами та методами здійснення внутрішньої політики в умовах недемократичних політичних режимів, а поняття тероризм, як суспільно небезпечні діяння, змістом яких є грубе і беззмістовне використання сили, створення атмосфери страху з метою досягнення певних цілей – із діями держав чи інших суб’єктів на зовнішній арені.

2.У літературі існують різні підходи до виділення та систематизації ознак тероризму, однак, з-поміж інших, обов’язковими ознаками тероризму є: а)реалізація методом грубого і беззмістовного насильства; б)наявність певної, як правило, політичної, мети; в) намір викликати і використати у своїх цілях суспільний страх і соціальний резонанс.

3.Під поняттям терористичних практик слід розуміти сталі або повторювані дії, способів чи методів діяльності держави, організації чи політичної сили, які полягають у систематичному застосуванні або погрозі застосування насильницьких, незаконних дій, і які спрямовані на залякування населення з метою впливу на політичні рішення, поведінку іншої держави або суспільства.

4.За своєю сутністю тероризм є категорією, що має кримінально-правовий та віктимологічний характер, та використовується, переважно, для визначення складу злочину. Терористичні практики є категорією соціально-політичного характеру, яка використовується, здебільшого, для характеристики конкретних механізмів масового терору. У випадку реалізації терористичних методів і практик як інструменту зовнішньої політики вони складають поняття державного тероризму або ж політики державного тероризму.

ISSN 3041-1793 Online

5.Попри відсутність у міжнародному праві юридично закріплених термінів «державний тероризм», існує перелік дій, які за умов їх системності і масштабності, можуть розглядатися як державний тероризм. Зокрема, це: воєнні злочини; злочини проти людяності; геноцид; ведення агресивної війни. У більшості випадків умовою реалізації таких злочинів, їх «політичним тлом», є агресія чи агресивна війна.

6. Аналіз загальної тактики дій російської федерації у війні проти України свідчить про їх відверто терористичний характер. Терористичні практики росії в Україні є системними і масштабними, спрямовуються проти мирного населення і мають на меті створення атмосфери страху та морально-психологічне виснаження. Зазначене корелюється із класичним розумінням тероризму як насильства, спрямованого на досягнення політичного ефекту шляхом залякування.

7.Розв'язана росією війна проти України є не лише фактом агресії як міжнародно-правового злочину, а фактом реалізації росією політики державного тероризму. Зазначене дає підстави дії російської федерації у війні проти України розцінювати як посягання на міжнародний мир і безпеку, а саму російську федерацію – як державу-агресорку і державу-терористку.

Література:

1.Гриненко І.М., Прокоф'єва-Янчиленко Д.М., Сокрут Б.В. Оцінювання та управління ризиками у сфері протидії транснаціональній оргнізованій злочинності в Україні: кримінологічний моніторинг, тактичний аналіз та використання відкритих джерел. Київ : ВІТЕ, 2015. 158 с.

2.Жаровська Г.П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні : дис. …докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2019. 593 с.

3.Леонов Б.Д. Запобігання тероризму: кримінологічний аспект : монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2015. 435 с.

4.Поліщук С.М. Удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. *Інформація і право*. 2021. № 2(37). С. 74-80. DOI: https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238339 (дата звернення: 30.01.2026).

5.Попович О.С. Терористичний акт: поняття, склад злочину, кваліфікація : автореф. дис. ... канд. Юрид : 12.00.08. наук. Харків, 2019. 20 с.

6.Серкевич І.Р. Кримінологічні детермінанти та кримінально-правова протидія тероризму : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 215 с.

7. Ткачов І. В. Інформаційна складова терористичної загрози: правове закріплення в Україні. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2022. № 1-3(28-30). С. 31–37. URL: https://journals.uran.ua/ispss/article/view/260112 (дата звернення: 30.01.2026).

8. Требін М. П. Феномен тероризму: розуміння сутності. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого.* Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2019. № 2(41). С. 88–102. URL: https://doi.org/10.21564/2075-7190.41.168239 (дата звернення: 30.01.2026).

9.Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

10. Про боротьбу з тероризмом : Закон України № 638-IV від 20 березня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 25. ст.180. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text (дата звернення: 30.01.2026).

ISSN 3041-1793 **Online**

11.Канцір В., Серкевич І. Сучасне розуміння поняття тероризму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія «Юридичні науки». 2017. № 865. С. 449-456. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2017_865_70 (дата: 30.01.2026).

12. Арістова А. Релігійне підґрунтя міжнародного тероризму. *Українське релігієзнавство.* 2012. № 61. С. 484-498. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001025964 (дата звернення: 30.01.2026).

13. Сидоренко О.І. Сутність та ознаки тероризму. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2021. № 3. С. 294-297. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/75 (дата звернення: 30.01.2026).

14. Про визначення агресії : Резолюція 3314 Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року. URL: https://zakononline.ua/documents/show/169633___169633 (дата звернення: 30.01.2026).

References:

1. Grinenko, I. M. , Prokof'єva-Janchilenko, D. M. , Sokrut, B.V. (2015). *Ocinjuvannja ta upravlinnja rizikami u sferi protidiї transnacional'nij orgnizovanij zlochinnosti v Ukraïni: kriminologichnij monitoring, taktichnij analiz ta vikoristannja vidkritih dzherel [Risk assessment and management in the field of countering transnational organized crime in Ukraine: criminological monitoring, tactical analysis and use of open sources]*. K.: BITE [in Ukrainian].

2.Zharovs'ka, G.P. (2019). Teorija ta praktika protidiї transnacional'nij organizovanij zlochinnosti v Ukraïni [Theory and practice of countering transnational organized crime in Ukraine]. *Doctor's thesis.* Kiïv [Ukrainian].

3.Leonov, B.D. (2015). *Zapobigannja terorizmu: kriminologichnij aspect [Prevention of terrorism: criminological aspect]*. Kiïv: Vidavnichij dim «ArtEk» [in Ukrainian].

4.Polishhuk, S.M. (2021). Udoskonalennja zagal'noderzhavnoї sistemi borot'bi z terorizmom [Improvement of the national system of combating terrorism]. *Informacija i parvo - Information and law*, 2 (37), 74-80. DOI:
https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238339. [in Ukrainian].

5.Popovich, O.S. (2019). Teroristichnij akt: ponjattja, sklad zlochinu, kvalifikacija [Terrorist act: concept, composition of a crime, qualification]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Harkiv [in Ukrainian].

6.Serkevich, I.R. (2015). Kriminologichni determinanti ta kriminal'no-pravova protidija terorizmu [Criminological determinants and criminal-legal counteraction to terrorism]. *Extended abstract of candidate's thesis*. L'viv: L'vDUVS [in Ukrainian].

7. Tkachov, I. V. (2022). Informacijna skladova teroristichnoї zagrozi: pravove zakriplennja v Ukraïni [The information component of the terrorist threat: legal consolidation in Ukraine]. *Informacijna bezpeka ljudini, suspil'stva, derzhavi - Information security of man, society, state*, 1-3 (28-30), s 31–37. Retrieved from https://journals.uran.ua/ispss/article/view/260112. [in Ukrainian].

8. Trebin, M. P. (2019). Fenomen terorizmu: rozuminnja sutnosti [The phenomenon of terrorism: understanding the essence]. *Visnik NJuU imeni Jaroslava Mudrogo. Serija: Filosofija, filosofija prava, politologija, sociologija - Bulletin of the Yaroslav the Wise New Law University. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 2(41), 88–102. Retrieved from https://doi.org/10.21564/2075-7190.41.168239. [in Ukrainian].

9. Busel, V. T. (2005). *Velikij tlumachnij slovnik suchasnoї ukraïns'koї movi [The Great Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language*]. K.; Irpin': Perun [in Ukrainian].

10. Zakon Ukraïni «Pro borot'bu z terorizmom» [Law of Ukraine "On Combating Terrorism"]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text. [in Ukrainian].

ISSN 3041-1793 **Online**

11.Kancir, V., Serkevich, I. (2017). Suchasne rozuminnja ponjattja terorizmu [Modern understanding of the concept of terrorism]. *Visnik Nacional'nogo universitetu «L'vivs'ka politehnika». Serija «Juridichni nauki» - Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences",* 865, 449-456. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2017_865_70. [in Ukrainian].

12. Aristova, A. R. (2012). eligijne pidґruntja mizhnarodnogo terorizmu [Religious basis of international terrorism]. *Ukraïns'ke religiєznavstvo - Ukrainian religious studies*, 61, 484-498. Retrieved from http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001025964. [in Ukrainian].

13. Sidorenko , O.I. (2021). Sutnist' ta oznaki terorizmu [The essence and signs of terrorism]. *Juridichnij naukovij elektronnij zhurnal - Legal scientific electronic journal*, 3, 294-297. https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/75. [in Ukrainian].

14.Rezoljucija 3314 General'noï Asambleï OON vid 14 grudnja 1974 roku: Pro viznachennja agresiï [Resolution 3314 of the UN General Assembly of December 14, 1974: On the definition of aggression]. *zakononline.ua* Retrieved from https://zakononline.ua/documents/show/169633___169633 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 26.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.02.2026